

მუზაფერ ქირი

ნოღარ ლუგბაჰის რომანის
“შე ვხელავ მგუს” ლეონისა ღა თარგმანის
შეპირისპირებითი ანალისი

ნ. ლუგბაჰის შემოქმედების გაცნობა ნებისმიერ ადამიანში, მათ შორის, უცხოელშიც, აღძრავს სურვილს, რაც შეიძლება მეტმა მკითხველმა შეიგრძნოს მისი სამყარო. სწორედ ამ სურვილმა განაპირობა ჩვენი დაინტერესება ნ. ლუგბაჰის ლიტერატურული შემოქმედებით, კერძოდ კი რომანის — “შე ვხელავ მგუს” თურქული თარგმანით.

თურქი მკითხველი მეტ-ნაკლებად იცნობს ნ. ლუგბაჰის ნაწარმოებებს: “შე ვხელავ მგუს” (მთარგმნელი მეჭურე ქარაორენი — 1982 წ.), “მარადისობის კანონს” (მთარგმნელი ალი ალთუნი — 1987 წ.), “კუკარაჩას” (მთარგმნელი გულიზარ იბრაჰიმოვა-ჰელიძე — 1990 წ.). რამდენადაც ჩვენთვისაა ცნობილი, თურქულად არის გადათარგმნილი ასევე: “შე, ბებია, ილიკო და ილარიონი”, “თეთრი ბაირალები” და “შზიანი ღამე”, მაგრამ ეს თარგმანები ჭერჭერობით გამოქვეყნებული არ არის.

ნ. ლუგბაჰის რომანი “შე ვხელავ მგუს” თურქულ ენაზე გადათარგმნა ქალბატონმა მეჭურე ქარაორენმა. სამწუხაროდ, თარგმანი შესრულებულია არა უშუალოდ ქართული ენიდან, არამედ გერმანულიდან (მთარგმნელები: გიუნთერ და თრაუთე შთაინები), თავის მხრივ, გერმანულენოვან თარგმანს საფუძვლად უდევს რუსული თარგმანი. ასე რომ, თურქმა მთარგმნელმა აიღო თარგმანის თარგმანი. ეს ფაქტი კიდევ უფრო მნიშვნელოვანს ხდის საკითხს იმის შესახებ, თუ როგორ იცვალა სახე სხვადასხვა ენობრივ სისტემებში მოხვედრილმა უაღრესად ორიგინალურმა ნაწარმოებმა.

მხატვრული ლიტერატურა ერის ცხოვრების გამოხატულებაა. მასში ასახულია ამა თუ იმ ქვეყნის კულტურა, ტრადიციები, ხალხის აზროვნება. ამდენად, მწერლობის ნიმუშების თარგმნას ხალხთა შორის ურთიერთობისთვის, გაცნობისთვის უაღრესად დიდი როლი ენიჭება. მთარგმნელის ხელთაა არა მარტო დედნისეული სინამდვილე, არამედ, საერთოდ, ცოცხალი სურათი ხალხის ცხოვრებისა. მან უნდა შეძლოს როგორც უცხო ენობრივი სამყაროს, ისე მასში ჩადებული შინაარსის, აგრეთვე ტექსტისა და ქვეტექსტის გააზრება. როგორც დ. ფანჯიკიძე აღნიშნავს, “მთარგმნელისათვის მთავარი უნდა იყოს, “რას ფიქრობს” დედნის ავტორი სინამდვილეზე. მთარგმნელს ცოცხალ სინამდვილესთან არა აქვს პირდაპირი დამოკიდებულება, სხვაგვარად რომ ვთქვათ, იგი არ ასახავს სინამდვილეს, მის შემეცნებაში არსებობს სინამდვილესთან რომელიმე მწერლის დამოკიდებულების მოდელი, განსხვავებული კონკრეტული ნაწარმოების ფორმისა და შინაარსის ერთიანობით” (დ. ფანჯიკიძე, 1988, გვ. 6).

მაშასადამე, მთარგმნელი სინამდვილეს სხვისი თვალით უცქერის, შემდეგ გადააქვს იგი მშობლიურ ენაზე ნაწარმოების ფორმისა და შინაარსის ერთიანობის შენარჩუნებით ანუ გარდასახავს საკუთარ მსოფლმხედველობრივ პრიზმაში. როგორ ახერხებს ამას, ეს მკითხველისა და სპეციალისტის განსჯის საგანია.

თურქი მეცნიერი ბ. აქსოი მხატვრული თარგმანის თავისებურებაზე მსჯელობისას აღნიშნავს: "მხატვრული ტექსტები სხვა ნაწარმოებებისგან განსხვავებულია და მწერლის გემოვნებითა და საკუთარი გამოცდილების საფუძველზე არის შედგენილი. მათში გამოყენებულია გამოხატვის არაჩვეულებრივი და ჩვენთვის უჩვეულო საშუალებები, რაც მიზნად ისახავს მკითხველზე გარკვეული შთაბეჭდილების მოხდენას. პირდაპირ რომ ვთქვათ, მხატვრულ თარგმანს პრობლემატურს ხდის ტექსტის ენის ცვალებადობა და გადატანითი მნიშვნელობის თარგმნის აუცილებლობა" (ბ. აქსოი, 2002, გვ. 53).

მთარგმნელობა ისეთი საქმეა, რომ თარგმანი ჯერ იწყება საკუთარი აზრის მშობლიურ ენაზე გადმოცემით და მერე გრძელდება მისი გადატანა საკუთარი ენიდან სხვა ენაზე, იმ ენიდან კი ხდება მკითხველის მიერ თავისებურად აღქმა და ა. შ. საკუთარი აზრის მშობლიურ ენაზე თარგმანში იგულისხმება, რომ მწერალი ამზადებს სათქმელს და საკუთარ პრიზმაში კარგად აყალიბებს. მთავარია, როგორ გამოხატავს იგი თავის ემოციებს და როგორ გადასცემს აზრს მკითხველს. ესეც ხომ თარგმანია და ვერ ვიტყვით, რომ ავტორმა კარგად არ იცის საკუთარი ენა, თუმცა საჭიროა ლიტერატურული მხატვრული გემოვნების გათვალისწინება.

შიქილება თარგმანმა ძალიან კარგი შთაბეჭდილება დატოვოს, მაგრამ სუკარისია, შევადაროთ იგი დედანს, რომ აღმოჩნდეს ბევრი ხარვეზი. ამიტომ მაქსიმალურად ობიექტურად უნდა შეფასდეს იგი; აგრეთვე შიქილება თარგმანამდე შესანიშნავი ტექსტი (ორიგინალი) შემდეგ აღარ იყოს ისეთივე ღირებულებისა. მაშასადამე, დედანთან შებირისპირების შემდეგ ხდება შესაძლებელი თარგმანის ხარისხის დადგენა. ამ თვალსაზრისით მნიშვნელოვანია მკვლევრის პოზიცია. მან მაქსიმალურად ობიექტურად უნდა შეაფასოს თარგმანი, დაშვებული შეცდომების თუ ნაკლოვანი მხარეების განმაპირობებელი მიზეზები მეცნიერულად უნდა დაადგინოს, ასევე უნდა ისაუბროს თარგმანის დადებით მხარეზეც. მან კარგად უნდა იცოდეს არა მარტო დედნისა და თარგმანის ენა, არამედ ორივე ხალხის ყოფა-ცხოვრება, ტრადიციები და ა. შ.

საინტერესოა ნ. დუმბაძის რომანის "შე ვხედავ მზეს" ორიგინალისა და მისი თურქული თარგმანის ადეკვატურობის სპიოთხი. ჩატარებული ანალიზის შედეგად ვლინდება ადეკვატური, არაადეკვატური, გამოტოვებული და ზედმეტი (ჩამატებული) თარგმანის ნიმუშები. მაგალითად:

1. მთარგმნელი ტექსტს ადეკვატური თურქული რეალიებით გადმოსცემს:

"არ მინდოდა ჯერის დასობა, მაგრამ აკვირინე ბებიამ არ ქნა, ქრისტიანს ყველას უნდა ჯვარიო" (გვ. 300). დედანში უბრალო სიტყვებით გადმოცემული ზემოთ ხსენებული ფრაზა თურქულ თარგმანში ძალიან ცნობილი ანდაზით არის გამოხატული:

"*Akvirine Nine'ye söz anlatmak deveye hendek anlatmaktan daha zor. Bir Hristiyan'ın hiç deilse bir hacı olmalı*" (აკვირინე ბეზიასთვის სიტყვის ახსნა უფრო ძნელია, ვიდრე აქლემისთვის არხიდან ამოხტომა. ქრისტიანს ერთი ჭვარი მაინც უნდა ჰქონდესო) (გვ. 118). ეს აზრი მოგვაგონებს საქართველოში გავრცელებულ ანდაზას: "როგორც აქლემი გაძვრება ნემსის ყუნწში..." შღრ.: გერმ.: "Ich habe eigentlich kein Kreuz aufstellen wollen, aber Großmutter Akvirine hat darauf bestanden" (შე არ მინდოდა ჭვრის დადგმა, მაგრამ აკვირინე ბეზიამ მაიძულა) (გვ. 115); რუს.: "Я не хотел крест ставить, но бабушка Аквирине настояла, христианин, говорит, нельзя без креста" (შე არ მინდოდა ჭვრის დადგმა, მაგრამ ბეზია აკვირინემ მაიძულა, ქრისტიანი არ შეიძლება ჭვრის გარეშეო) (გვ. 305). ყოფითი საუბარი შეცვლილია თურქულში გავრცელებული ანდაზით, რაც კარგად მიესადაგება სიტუაციას. გერმანული და რუსული თარგმანები მიჰყვება დედანს. თურქი მთარგმნელი არ თარგმნის სიტყვასიტყვით. მას კარგად ესმის შინაარსი და აზრს მშრალი სიტყვების ნაცვლად უფრო საინტერესოდ, თურქული ანდაზით გადმოსცემს, რაც მიუთითებს მის დამოუკიდებლობაზე, გადაწყვეტილების მიღების უნარზე, მკითხველის ინტერესის გათვალისწინებაზე. ამით დედნისეული აზრი არც იცვლება და არც იკარგება. ბეზია აკვირინეს სიჯიუტე უფრო ხაზგასმულია თურქულ თარგმანში.

შემდეგი ეპიზოდის: "რა უნდა, ქეთო, ამ ბიჭს, რომ მჭამს ცოცხლად? — ჰკითხა ბრიგადირმა მამიდაჩემს" (გვ. 218). თურქული თარგმანი შესატყვისი აზრით არის გადმოცემული: "Keto dedi. Yeenin neden klzlyor bana? Bir ka İk suda boacak beni elinden gelse" (რა უნდა, ქეთო, ამ ბიჭს, რომ შეძლებდეს, ერთი კოვზი წყლით დამახრჩობს? — ჰკითხა ბრიგადირმა მამიდაჩემს) (გვ. 9). შღრ.: გერმ.: "Warum verfolgt mich dein Neffe so mit seinem Zorn? Es wird mich eines Tages gar noch mit Haut und Haaren verschlingen!" (რატომ არის შენი ძმისშვილი ჩემზე ასე ალესილი? ერთ დღეს თმიან-კანიანად გადამყლაპავს) (გვ. 7);

რუს.: "— Кето, с чего это твой племянник так взялся на меня? Того и гляди живьем проглотит! — обратился бригадир к тетке" (ქეთო, რა უნდა ამ შენს ძმისშვილს ჩემთან? საცაა, ცოცხლად მჭამს! — მიმართა ბრიგადირმა მამიდაჩემს) (გვ. 203). ერთი და იგივე აზრი როგორც თურქულში, ასევე გერმანულშიცა და რუსულშიც, სხვადასხვა ფორმით არის გადმოცემული.

აღამიანზე გაბრაზების შემთხვევაში გამოთქმა ცოცხლად ჭამა არ იხმარება თურქულში. ჩანს, ეს უცხოა როგორც გერმანულისთვის, ისე რუსულისთვის. სამივე მთარგმნელი თავს იკავებს პირდაპირი თარგმანისგან. ისინი უნიკალურად გადმოსცემენ დედნისეულ აზრს თარგმანის ენებში.

მსგავსი ვითარებაა შემდეგ ეპიზოდშიც: "ქალო, სიცოცხლესავით ველოდი შენს ნახვას და გამოცინე ერთი" (გვ. 247).

თურქულად: "Keto dedi, "biri, aç biri bir dilim ekmee nasıl özlem duyarsa ben de sana öyle susam 11m, seninle bulu_man1n, seninle yüzyüze olman1n dü_ünü kurdum hep" (ქეთო, თქვა, როგორც მშიერს ენატრება ერთი ნაჭერი პური, მეც ისე მენატრები შენ. შენთან შეხვედრაზე, შენთან პირისპირ ყოფნაზე ვოცნებობდი სულ) (გვ. 48).

სიტყვასიტყვითი ანუ პირდაპირი თარგმანი ყოველთვის არ არის უარსაყოფი. ხანდახან ადეკვატური თარგმანის მიღწევა შეიძლება მოხერხდეს პირდაპირი თარგმანის გზით, მაგრამ დედნისეული ეპიზოდი "სიციცტელსავით ველოდი შენს ნახვას" თურქულ ენაზე არც გადაითარგმნებოდა პირდაპირ, მაშინ აზრი გაუგებარი იქნებოდა. თარგმნილი ტექსტის აზრი შესაბამისად გადმოსცემს დედნისეულ აზრს. ვხედავთ, რომ თურქული თარგმანი ეყრდნობა გერმანულს, ხოლო გერმანული — რუსულს. შდრ.: გერმ.: "*Keto, wie ein Hungriger von einem Stück Brot habe ich von dem Wiedersehen mit dir geträumt*" (ქეთო, როგორც დამშეული ერთი პურის ნაჭერზე, ისე ვოცნებობდი შენს ხელახალ ნახვაზე) (გვ. 46);

რუს.: "*Кето, я мечтал о встрече с тобой, как голодный о хлебе, улыбнись же мне хоть раз*" (ქეთო, მე ვოცნებობდი შენთან შეხვედრაზე, როგორც დამშეული — პურზე, გამიღიმე ერთხელ მაინც) (გვ. 238).

2. თურქული თარგმანი არაადეკვატურია, დედნისგან არის დაშორებული:

ნ. ღუმბაძის რომანის თურქულ თარგმანში გვხვდება ისეთი ეპიზოდები, სადაც დედანში გადმოცემული აზრი სრულიად საპირისპირო ან არასწორი გაგებით არის შესრულებული. ამ თვალსაზრისით საინტერესოა შემდეგი ეპიზოდების თურქული თუ წყაროვნების თარგმანები:

სრულიად მსგავსი ვითარებაა შემდეგი ეპიზოდის: "*ვეუბნები, იმიტომ რომ ვიცი, ყველა დაბრუნდება, სულ ყველა, მე ჭერ არ მინახავს კაცი, რომელიც ჭარში წასულიყოს და არ მობრუნებულყოს*" (გვ. 225) თურქულ თარგმანში: "*Hepsinin tümünün eksiksiz gittii gibi geri dönmesini istiyordum ama ya_ adllm kadarlyla, birinin sava_a gidip de döndünü göremedim*" (როგორც ყველა უკლებლივ წავიდა, ისევე მინდოდა ყველა უკლებლივ დაბრუნებულყო, მაგრამ, როგორც მე მახსოვს ცხოვრებაში, არ მინახავს კაცი, რომელიც ომში წასულიყოს და მერე დაბრუნებულყოს) (გვ. 19). შდრ.: გერმ.: "*Bisher hatte ich noch nie erlebt, da' einer zur Armee gegangen und nicht zurückgekommen wäre*" (აქამდე ჭერ არასდროს გამომიცდია, რომ კაცი წასულიყოს ჭარში და უკან არ დაბრუნებულყოს) (გვ. 17);

რუს.: "*Все вернутся! – уверенно говорю я. я – знаю – все вернутся, все. Я еще не видел человека, который бы ушел в армию и не вернулся*" (ყველა დაბრუნდება. დარწმუნებული ვამბობ მე, მე ვიცი, ყველა დაბრუნდება, ყველა, ყველა. მე ჭერ არ მინახავს ადამიანი, რომელიც წასულიყოს ჭარში და არ დაბრუნებულყოს) (გვ. 212).

ასევე არასწორი მიდგომაა შემდეგი ეპიზოდის თურქულ თარგმანშიც: "*მამილამ ლამპა გარეთ გამოიტანა*" (გვ. 219).

თურქულად: "*Halam lambayl mutfaa götürdü*" (მამილაჩემმა ლამპა სამზარეულოში წაიღო) (გვ. 10). შდრ.: გერმ.: "*Die Tante nahm die Lampe, die in der Küche stand*" (მამილამ აიღო ლამპა, რომელიც სამზარეულოში იდგა) (გვ. 8); რუს.: "*Тетка взяла из кухни лампу*" (მამილამ ლამპა სამზარეულოდან გამოიტანა) (გვ. 205).

თურქული ტექსტის მთარგმნელს არ ესმის, რომ ლამპა სამზარეულოში იდგა და იქიდან გამოიტანა მამილამ. აქაც არაადეკვატურია თურქული თარგმანი დედანთან მიმართებით.

ამგვარი მაგალითები გვიჩვენებს, რომ თურქი მთარგმნელი იშვიათად, მაგრამ მაინც სწორად არ თარგმნის ორიგინალის ამა თუ იმ ადგილს, სათანადო ყურადღებით არ უდგება დაკისრებულ საქმეს. ტექსტის ნაწილი ესმის, მეორე ნაწილი კი, შინაარსის მიხედვით, ინტუიციით ასრულებს. ანალოგიური დარღვევა არ ფიქსირდება გერმანულსა და რუსულ თარგმანებში. მთარგმნელმა მაქსიმალური ყურადღებით უნდა შეასრულოს თავისი ვალდებულება. მან კარგად უნდა შეამოწმოს როგორც მთლიანი წინადადება, ისე წინადადების შემადგენელ თითოეული დეტალი. ზოგ შემთხვევაში შეპირისპირების გარეშე იგრძნობა თარგმანის დანაკლისი.

3. თურქული თარგმანი არათუ ზედმიწევნით არ მიჰყვება ორიგინალს, არამედ დამატებულია:

ქარბი (ზედმეტი) თარგმანი გვხვდება შემდეგ ეპიზოდში:

"ეზოში გამოვედი, ზღმარტლზე აყუდებული ახალმოპირული თოხი ღარზე ჩავიტანე და ყუთი წყალში ჩავდე" (გვ. 219).

თურქულად: *"Bahçeye çıktım, mu mulanIn altında duran çapayl allp su lrmaln içine koydum. Mıslr çapasına temiz bir çapayla gitmeyi dü ünyördüm"* (ეზოში გამოვედი ზღმარტლის ქვეშ დადებული თოხი ავიღე და წყლის არხში ჩავავდე. სიმინდის სათოხნელად სუფთა თოხით ვაპირებდი წასვლას) (გვ. 10).

თოხის წყალში დატოვება გლეხისთვის წესია. დროთა განმავლობაში თოხის ტარი ხმება და თოხს სცილდება. ამის თავიდან ასარიდებლად სამუშაომდე ერთი-ორი საათით ადრე ან წინა საღამოს თოხს წყალში დებენ, რომ გაიჟღინთოს და გლეხს მუშაობის დროს ხელი არ შეუშალოს. თურქი მთარგმნელი კი ამას ყანაში სუფთა თოხით წასვლასთან აკავშირებს, რაც ნაწილობრივ სწორია, მაგრამ ეს არ არის მთავარი მიზანი. აღნიშნული მონაკვეთი მხოლოდ თურქულ თარგმანშია დამატებული.

თურქულში კიდევ არის ერთი ზედმეტი ფრაზა, რომლის წყაროა გერმანული და რუსული თარგმანები:

"მამიდაჩემი ქართულის მასწავლებელია, იგი ყველაზე განათლებული და ლამაზი ქალია ჩვენს სოფელში. მამიდა ბაბუაჩემის სკივრში რომ ხატი დევს, იმაზე გამოსახულ ღვთისმშობელს ჰგავს, მარიამს და ქეთევანი ჰქვია" (გვ. 219).

ამ ეპიზოდში სოსოია მამიდას ღვთისმშობელს ადარებს, რითაც ხაზს უსვამს მის გარეგნულ სილამაზეს, რაც ხშირად მეორდება რომანში. ეს კარგად აქვთ დანახული მთარგმნელებს და ამიტომ ამას ფიციით ხსნიან. მაგალითად: თურქული: *"Bu konuda neyin üstüne isterseniz yemin edebilirim"* (ამის შესახებ რაზედაც გინდათ ფიცს დავდე) (გვ. 10); გერმ.: *"Ehrenwort, sie sah aus wie die Madonna, wie die Mutter Gottes auf der Ikone in Großvaters Truhe"* (პატიოსან სიტყვას გაძლევთ, ის ისე გამოიყურებოდა, როგორც მადონა, როგორც ღვთისმშობელი იმ ხატზე, ბაბუაჩემის სკივრში რომ არის...) (გვ. 8);

რუს.: *"Честное слово, она похожа на богородицу, — икона хранится в дедушкином сундуке"* (პატიოსან სიტყვას გაძლევთ, ის ისე გამოიყურებოდა, როგორც მადონა, როგორც ღვთისმშობელი ხატზე ბაბუაჩემის სკივრში) (გვ. 204).

4. ზოგჯერ დედნისეული ზოგიერთი წინადადება თუ ფრაზა თურქულ თარგმანსა და წყაროვნებში ნაწილობრივ ან მთლიანად არის გამოტოვებული. ამ მხრივ თარგმანებში სხვადასხვაგვარი ვითარებაა:

ა) გამოტოვებულია თურქულში: ზოგჯერ ქართული ტექსტის თურქული თარგმანი არ არის სრულყოფილი, ზოგიერთი ადგილი გამოტოვებულია. ამის მიზეზი ყოველთვის არ არის წყარო ენები. მაგალითად: *“მამიდა უბმოდ იჯდა და ბუხარში ჩაფერფლილ ნაკვერჩხლებს ჩასცქეროდა”* (გვ. 217). შტრ.: გერმ.: *“Meine Tante saß vor dem Kamin, hielt mit den Händen die Knie umschlungen und sah unverwandt in die glimmenden Kohlen”* (მამიდაჩემი იჯდა ბუხარის წინ მუხლებზე ხელემბოხვეული და გაშტერებით უყურებდა ჩაფერფლილ ნახშირს) (გვ. 6);

რუს.: *“Тетка сидела перед камином, обняв руками колени, и пристально смотрела на тлеющие в золе красные угольки”* (მამიდა იჯდა ბუხარის წინ, მუხლებზე ხელემბოხვეული, და გაშტერებით უყურებდა მოწითალო ჩაფერფლილ ნახშირს (გვ. 202).

ბ) გამოტოვებულია მხოლოდ გერმანულსა და თურქულში: შემდეგი დედნისეული კოლორიტული სურათი ძალიან კარგად არის თარგმნილი რუსულ ენაზე და, სამწუხაროდ, არ არის გადატანილი გერმანულში და, ბუნებრივია, იგი არ გვხვდება თურქულ თარგმანშიც:

— *ანდრია, გამოდი გარეთ!*

— *სოსოია, გაახილე თვალი.*

— *მინადორა, გადაახი შენს მუტრუქს წყალი.*

— *ქესკინა, უუუ... (გვ. 230).*

შტრ.: რუს.: *“— Андро, выходи скорее!*

— *Эдемика, ты меня в гроб вгонишь, пошевеливайся!*

— *Сосойа, протри глаза!*

— *Минадора, окати водой своего верзилу!*

— *Кескина, у-у-у!..”* (გვ. 216).

ზემოთ გადმოცემული შეძახილების შესატყვისი ეპიზოდი მეორდება იქვე. ვფიქრობთ, გერმანელმა მთარგმნელმა ამიტომ არ გადათარგმნა იგი.

გ) გამოტოვებულია რუსულშიც, გერმანულშიც და თურქულშიც: *“დგას ორი კაცი, ორი ქვეყანა, წითელი და თეთრი, წითელი და შავი, ვარსკვლავი და არწივი, დგას და უშენს ერთმანეთს ტყვისა”* (გვ. 268). ვფიქრობთ, რუსმა მთარგმნელმა გარკვეული პოლიტიკური მოსაზრებით გამოტოვა ეს მონაკვეთი.

დედნისეული ტექსტი სამივე ენაში სრულყოფილად არ არის გადატანილი შემდეგ ეპიზოდებშიც:

“და კაკვის გატყავება დაიწყო კბილით” (გვ. 287);

“მერე ყანაში მოხშირდა ბალახი, მერე დადგა სამთვალა წისკვილის ერთი თვალი (გვ. 229). სიტყვა სამთვალა სამივე ენაშია გამოტოვებული.

აქ ჩვენ შევეხებთ თარგმანის უზუსტობას. ამასთან დაკავშირებით საინტერესოა იუჯინ ა. ნაიდას მოსაზრება: *“იმის გამო, რომ არ არსებობს ორი ილენტური ენა არც იმ მნიშვნელობათა მიხედვით, რომლებიც ამა თუ იმ სიმბოლოებს გამოხატავენ და არც აღნიშნულ სიმბოლოთა წინადადებაში*

ორგანიზაციის წესის მიხედვით, ბუნებრივია, რომ ენათა შორის შეუძლებელია ზუსტ შესაბამისობათა დადგენა, აქედან ის გამომდინარეობს, რომ საესეებით ზუსტი თარგმანის არსებობა წარმოუდგენელი რამ არის" (ი. ნაიდა, 1982, გვ. 15).

ჩვენ მიერ განხილული მასალის საფუძველზე შეიძლება ითქვას, რომ გერმანული და რუსული ტექსტები, თურქულთან შედარებით, უფრო პირდაპირი თარგმანია. თურქი მთარგმნელი ხშირად შორდება დედანს ფორმალურად, მაგრამ მთავარია, შინაარსი ხშირად ადეკვატურია, რასაც განაპირობებს ორი რამ: 1. მთარგმნელი ეძებს ორიგინალის შესატყვისს თურქულში; 2. მთარგმნელი ცდილობს, შეალამაზოს, მხატვრულად გადმოსცეს სათქმელი და ამით თავიდან აიცილოს ღარიბული თარგმანი... ყოველივე ეს მიუთითებს მის ოსტატობაზე, დამოუკიდებლობაზე, გემოვნებაზე. ყველაზე მთავარი, რაც ნ. დუმბაძის რომანის "შე ვხედავ მზეს" თურქულ ენაზე მთარგმნელის ღირსებაზე მეტყველებს, ის არის, რომ იგი ითვალისწინებს მკითხველის ინტერესებს.

დამოწმებული ლიტერატურა

- ნ. დუმბაძე, 1988 - ნ. დუმბაძე, თხზულებანი ოთხ წიგნად, წიგნი I, თბ., 1988.
- ი. ნაიდა, 1982 - ი. ნაიდა, თარგმნის ხელოვნებისათვის: გაზ. "ლიტ. საქართველო", 10/IX, თბ., 1982.
- დ. ფანჯიკიძე, 1988 - დ. ფანჯიკიძე, თარგმანის თეორია და პრაქტიკა, თბ., 1988.
- B. Aksoy, 2002 - B. Aksoy, Geçmişten Günümüze Yazı n Çevirisi. Ankara, 2002.
- Н. Думбадзе, 1975 - Н. Думбадзе, Я вижу солнце, Тб., 1975.
- N. Dumbadze, 1968 - N. Dumbadze, Ich sehe die Sonne, Berlin, 1968.
- N. Dumbadze, 1982 - N. Dumbadze, Güneşi Görüyorum (Çevr.: Mehçure Karaořen), Istanbul, 1982.

MUZAFER KIRI

CONTRASTIVE ANALYSIS OF THE ORIGINAL GEORGIAN TEXT AND ITS TURKISH TRANSLATION OF NODAR DUMBADZE'S NOVEL "I SEE THE SUN"

Turkish readers have more or less knowledge of Nodar Dumbadze's works, like the novels: "I See the Sun", "The Law of Eternity", and "Cucaracha".

As far as I am informed there are also Turkish translations of the novels: "Granny, Iliko, Ilarioni and I", "White Banners", and "The Sunny Night", but these latter list of translations are still waiting for publication.

N. Dumnadze's "I See the Sun" was translated into Turkish by Ms Mehjüre Karaoren. The translation is performed not directly from the Georgian but from the German version (translated into German by Günter and Thrauter Steiners). And the German translation again is also done not from Georgian but from Russian. This fact makes it more important how such an extremely characteristically Georgian text with the strong hew of Gurian realities has undergone transformations through so many different language systems.

As is known the translator builds his/her images from the language of the text, converts it into his/her own target language and ultimately readers decide and perceive the text in their own ways. The translated text may appear to look successful but if it is compared to the original text one could detect quite a number of drawbacks. Objective assessment is necessary to be just to the merits of the original text, for the reason that a remarkably artistic original text may not look as amazing as it is in the original, or lose a lot of its important values. Thus, the contrastive and comparative analysis of the original text is the necessity to determine the degree of adequateness between the original and its translation.

The contrastive analysis carried out for the collation of the original text of "I See the Sun" and its Turkish translation revealed that adequate, inadequate, partially or completely omitted passages, and incorporated materials. (This paper provides examples for illustration). It can be said that Russian and German texts look more like a direct translations. The Turkish translator in some instances diverts from the form but the content of the text is mostly adequate. These variations can be explained by two reasons:

- 1) The translator seeks for the precise corresponding expressions in Turkish;
- 2) The translator looks for the embellishments of the micro-context to avoid the poor translation ... all these indicate the high mastery, proficiency, independence and elegant taste of the translator.

Above all I would like to emphasize that the most striking achievement of the Turkish translator is that she can feel and consider the interests of readers.